

[הגדרת המצוה]

שלא נאחר שכר שכיר, שנאמר: "לא תלין פְעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְּךָ עַד בֹּקֶר" (ויקרא יט ג).

וזה הכתוב אמרו ז"ל: שְׁמַדְבַּר בְּשִׁכִּיר יוֹם' (ב"מ קי, ב),

והאריכה התורה זמן פרעונו כל הלילה, שנאמר: "עד בקר".

וְבִשְׂכִיר לַיְלָה' למדנו במקום אחר, שזמן פרעונו כל היום,

שנאמר: "בְּיוֹמוֹ תִּתֶּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ" (דברים כד טו).

ופרשו ז"ל שזה הכתוב מדבר ב'שכיר לילה'.

ולשון המשנה: "שכיר יום - גובה כל הלילה,

ושכיר לילה - גובה כל היום".

ואף על פי שבאו במצוה זו שני כתובים, אינם אלא מצוה אחת, והאחד נאמר להשלים דין המצוה,

ואין לנו למנות מה שיבוא בתורה לתשלום דין המצוה, (כ)מצוה בפני עצמה.

וענין מצוה זו, שלא נאחר לשכיר פרעונו, אבל נפרעוהו תוך זמן קצוב, זהו יסוד המצוה !

ועם שני הלאוין אלו הנזכרים בה, ידענו זמן הפרעון בשכירין. בין שכיר יום בין שכיר לילה, מתי הוא.

וזכר זה העיקר בכל המצוות, כי עקר גדול הוא בחשבון המצות,

והוא העקר שהסכימו עליו שני עמודי העולם הרמב"ם ז"ל (בסה"מ ל"ית רלח) והרמב"ן ז"ל.

משרשי המצוה: לפי שהשם ברוך הוא חפץ בקיום האדם אשר ברא, וידוע כי באחור המזונות יאבד הגוף .

ועל כן צונו לתת שכר שכיר, כי 'אֵלָיו הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ' להתפרנס בו.

ולפי הנראה, על כן שם גבול זמנו יום אחד ולא יותר, כי דרך בני אדם להתענות יום אחד לפעמים.

ובפרוש הודיע הכתוב **טעם הדבר** באמרו: " וְאֵלָיו הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ " .

ואף על פי שדרשו בו ז"ל בענין אחר, פשטיה דקרא כמו שכתבנו משמע.

מה שאמרו ז"ל שאחד שכר האדם והבהמה והכלים, יש בהם משום ביומו תתן שכרו, ומשום 'בל תלין'.

וכן מה שפרשו ז"ל

ששכיר שעות של יום - גובה כל היום,

ושכיר שעות של לילה - גובה כל הלילה.

שכיר חדש, שכיר שבת, }
שכיר שנה, שכיר שבוע } - יצא ביום גובה שכרו כל היום, יצא בלילה גובה שכרו כל הלילה.

ודין נתן טליתו לאמן, גמרה והודיעו, כל זמן שהטלית ביד אמן - אינו עובר,

נתנה לו ולא פרעו ביום שנתנה לו - עובר, (מפני) שהקבלנות כשכירות, כן פרשו ז"ל.

ודין שליח ששכר פועלים מי עובר משום 'בל תלין' הוא או בעל הבית? שהכל הולך לפי הלשון שאמר לפועלים.

ומה שאמרו : שאין השוכר עובר אלא בזמן שתבעו השכיר ולא נתן לו, אבל אם לא תבעו אינו עובר.

[תוספת : או שתבעו ולא היה לו מה שיתן לו ואינו מוצא מי שילוהו אינו עובר, עד כאן].

וכן אם המחיה לפועל אצל אחר שיפרע לו השכר וקבל הפועל, פטור השוכר אף על פי שלא פרעו האחר אחר כן.

ומה שאמרו ז"ל : שהמשהה שכר שכיר עד אחר זמנו אף על פי שכבר עבר בעשה ולא תעשה,

חייב לתן לו מיד שיתבעהו, וכל זמן שישהה פרעונו אפילו אחר הזמן, עובר עוד על לאו של דבריהם ז"ל ,

וסמכו לזה המקרא שכתוב: "אֶל תֹּאמַר לְרַעְךָ לֵךְ וְשׁוּב וּמָחָר אֶתֶּן וְיָשׁ אֶתְּךָ" (משלי ג כח).

ודין השכיר שנשבע ונוטל כל זמן שתבע שכרו תוך זמנו,

ואפילו היה השכיר קטן- גם הוא נשבע ונוטל,

ונתנו ז"ל טעם בזה לפי שבעל הבית טרוד בפועליו. ויתר פרטיה מבארים בפרק תשיעי ממציא [ח"מ סימן שלט].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן.

והעובר עליה ועכב שכר שכיר עד אחר הזמן המגבל, בטל עשה ועובר על לאו.

ואין לוקין על לאו זה לפי שנתן להשבון, שהרי חייב הוא לשלם שכרו בכל עת.

ועוד אמרו ז"ל :

בכובש שכר שכיר על דרך האזהרה,

שעובר משום 'בל תעשוק' ו'בל תגזל' ו'בל תלין', ומשום 'לא תבוא עליו השמש' !

ואמרו : בגר תושב שיש בו משום ב'פיומו תתן שְׂכָרוֹ', אבל אין עוברין בו משום 'בל תלין'.

וזה הדין דגר תושב מפרש במשנה פרק המקבל וכתב הרמב"ם ז"ל , דהוא הדין לבן נח.